

Een archeologische begeleiding (AB) bij Veenhuizen te Garyp, gemeente Tietsjerkstradeel (Fr.)

M.C. Blom & J.Y. Huis in 't Veld

ARC-Rapporten 2003-91

Groningen
13 mei 2003
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

Provincie	Friesland
Gemeente	Tietsjerkstradeel
Plaats	Garyp
Toponiem	Veenhuizen
Kaartblad	6D
Coördinaten	195.300/575.750
Type bodem	Zand
Geomorfologie	Dekzand en veen

1.2 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van Ingenieursbureau Oranjewoud is van 6 tot en met 13 mei 2003 een archeologische begeleiding (AB) uitgevoerd op een deel van het tracé van de ruwwatertransportleiding tussen Nijbeets en Garyp.

Tijdens het Inventariserend Archeologisch Onderzoek, dat in de periode januari en februari 2003 door Oranjewoud is uitgevoerd, bleek dat op de verhoogde percelen ten zuiden van Garyp, langs routekaart 26453, een intact landschap aanwezig is (landschappelijk en bodemkundig gezien). Aangezien het dekzand hier nog intact is, zouden er nog archeologische resten aan te treffen kunnen zijn (Ingenieursbureau Oranjewoud 2003). Op grond van resultaten van het Inventariserend Archeologisch Onderzoek werd besloten dat tijdens de aanleg van het traceé archeologische begeleiding noodzakelijk was. De AB werd uitgevoerd door Archaeological Research & Consultancy (ARC bv). Het veldteam bestond uit mw. drs. M.C. Blom en drs. J.Y. Huis in 't Veld.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein ligt aan de zuidkant van de Easterein, de weg van Garyp naar Bergum (afbeelding 1). Het landschap heeft een licht golvend karakter. Het tracé doorsnijdt hier een hoger gelegen zandrug. Deze zandrug is duidelijk in het landschap waar te nemen. De ondergrond van het onderzoeksterrein bestaat uit keileem met dekzand, afgedekt door veen of venig/humeus zand, en is de laatste jaren gebruikt als weidegrond.

1.4 Doel van het onderzoek

In het door drs. C.G. Koopstra (ARC bv) opgestelde Programma van Eisen (PvE) staan de volgende verwachtingen verwoord:

- 1 Eventueel aanwezige sporen en structuren zullen volledig intact zijn, gezien het feit dat de podzol niet is verstoord;
- 2 Jagerskampjes uit het Paleo- of Mesolithicum kunnen bestaan uit haardkuilen en vuursteenconcentraties; Nederzettingssporen uit het Neolithicum of de Bronstijd kunnen bestaan uit paalkuilen, afvalkuilen, waterputten, sloten, greppels en omheiningen;

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

- 3 De belangrijkste vondstcategorie zal vuur- of natuursteen zijn. Daarnaast zou ook aardewerk aangetroffen kunnen worden. Botanisch materiaal zal slechts in verkoolde vorm bewaard zijn gebleven.

De volgende vraagstellingen komen hieruit voort:

- 1 Wat is de exacte aard van de mogelijk aan te treffen archeologische resten?
- 2 Wat is de omvang van eventuele vindplaatsen?
- 3 Wat is de datering van de eventueel aan te treffen resten?
- 4 Wat is de relatie tussen eventuele vindplaatsen en de directe omgeving?

1.5 Archeologisch vooronderzoek

Het Inventariserend Archeologisch Onderzoek, dat werd uitgevoerd door Oranjewoud, bestond uit een bureau- en een veldonderzoek. Het bureauonderzoek omvatte de inventarisatie van bodemkundige gegevens aan de hand van de bodemkaart van Nederland, de geologische kaarten van het gebied en overige bronnen. Het Centraal Archeologisch Archief (CAA), het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS), de Friese Archeologische Monumentenkaart (FAMKE), het Centraal Monumenten Archief (CMA) en gegevens van amateur-archeologen werden geraadpleegd om een beeld te krijgen van de archeologische waarden van het onderzoeksgebied. Volgens de FAMKE zijn de archeologische verwachtingswaarden in dit gebied middelhoog tot hoog, afhankelijk van de intactheid van het bodemprofiel, het voorkomen van microreliëf en de nabijheid van water. Het veldonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek, met als doel de mate van bodemverstoring vast te stellen (Ingenieursbureau Oranjewoud 2003). In totaal zijn er 139 boringen, 107 tussenboringen als aanvulling daarop en 24 extra boringen verricht op locaties waar mogelijk archeologische resten aanwezig zijn. Uit deze boringen bleek dat op enkele percelen de podzol intact was, namelijk de percelen ten zuiden van Easterein tot Veenhuizen (routekaart 26453 en 26452). Deze podzol ligt op ± 80 cm beneden maaiveld in het dekzand en is goed afgedekt. Op deze perce-

len is het boorgrid verdicht tot 25 m afstand en alle boringen zijn gezeefd. Er is geen bewerkt vuursteen of houtskool in de boorkernen aangetroffen. Gezien het feit dat steentijdvindplaatsen zeer klein kunnen zijn en dat een booronderzoek niet de meest geschikte methode is om deze te traceren werd besloten om een vervolgonderzoek uit te voeren.

1.6 Werkwijze

Dit vervolgonderzoek bestond uit een archeologische begeleiding (AB) tijdens de aanleg van het tracé voor de ruwwaterleiding (zie afbeelding 2). De aangelegde sleuf had een breedte van 6 m en een totale lengte van 465 m, verdeeld in werkputten 1 en 2. De aanleg van de sleuf ging als volgt: als eerste werd de bouwvoor verwijderd; deze had een dikte van ± 50 cm. Vervolgens werd er een vlak aangelegd op de overgang van de B-horizont naar de C-horizont. Vanaf de top van de podzol (A-horizont) werd de grond in dunne laagjes verwijderd. Er werd hierbij nauwlettend gekeken naar eventuele archeologische resten, zodat deze direct konden worden gedocumenteerd (tekenen, fotograferen, couperen en eventueel bemonsteren). Mochten er vuursteenvindplaatsen worden aangetroffen zou kunnen worden besloten om deze op te graven in vakken van $50 \times 50 \times 5$ cm (dit na overleg met het bevoegd gezag, de Provinciaal Archeoloog Friesland, dr. G.J. de Langen).

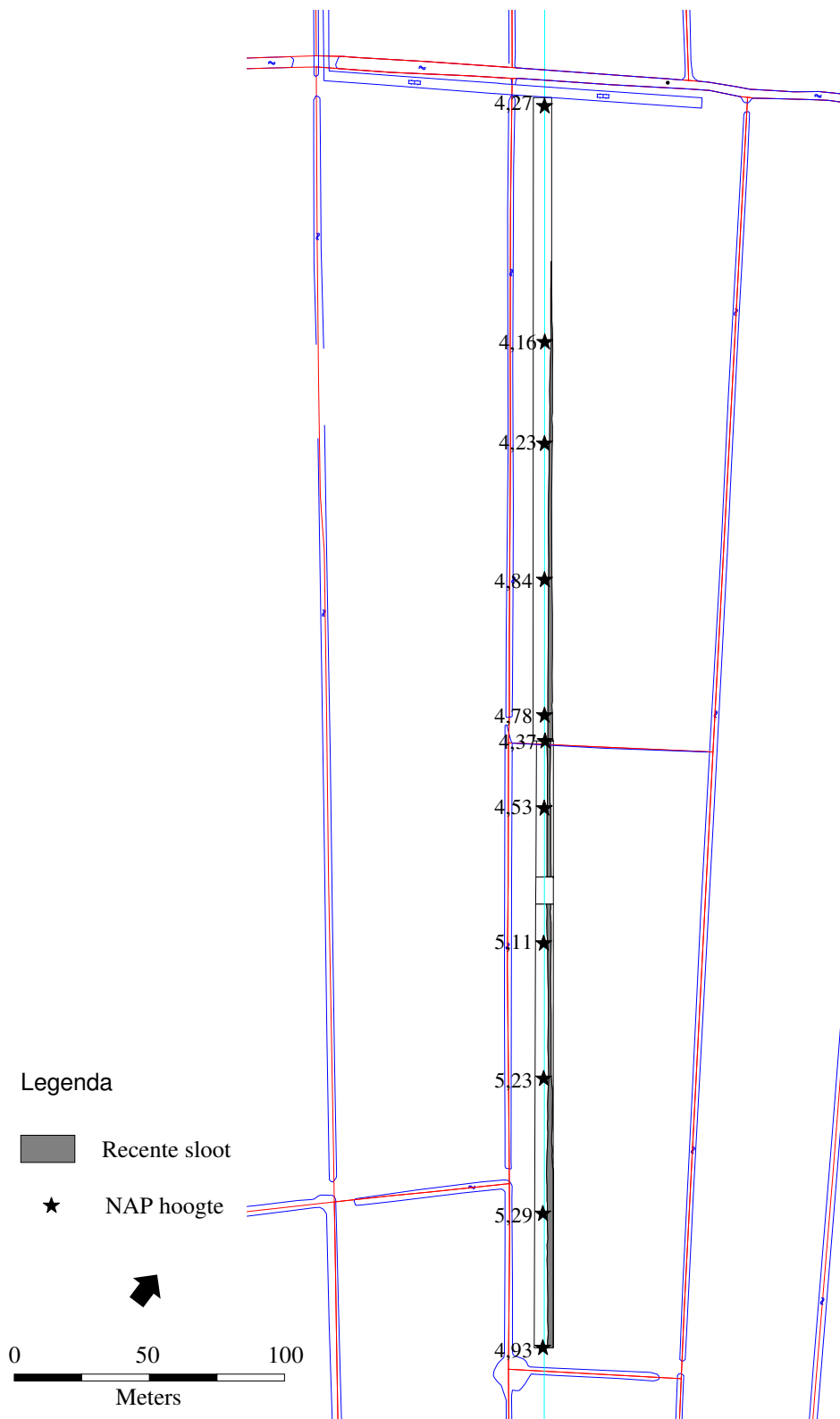
2 Resultaten

2.1 Sporen en vondsten

In het aangelegde vlak bevonden zich geen prehistorische sporen. Wel was in beide putten een noordzuid georiënteerde sub-recente sloot aanwezig. Deze sloot bevatte geglaazuurd aardewerk, puinresten en pijpenkoppen. In de podzol werd, op één afslag na, geen bewerkt vuursteen aangetroffen. Wel bevond zich op sommige plaatsen in de podzol onbewerkt vuursteen en natuursteen. Op de overgang van de bouwvoor naar de A-horizont werden in de gehele sleuf vier stukken aardewerk aangetroffen en één metaalslak-achtige concretie. Na determinatie van het aardewerk is gebleken dat één randscherf waarschijnlijk uit de Late Bronstijd dateert. Twee scherven dateren uit de prehistorie, maar bezitten geen kenmerken aan de hand waarvan ze preciezer konden worden gedateerd. Een vierde scherf dateert uit de Middeleeuwen. Het betreft waarschijnlijk een fragment van vaatwerk dat afkomstig is uit het Belgische Middenmaasgebied.

2.2 Bodemopbouw

De opbouw van de bodem is op een groot deel van de twee werkputten intact. Deze opbouw bestaat uit een bouwvoor, waaronder een venige laag ligt met hieronder een intact podzolprofiel (afbeelding 3). De A-horizont van deze podzol is op enkele plaatsen 10 tot 15 cm dik. Het maaiveld ter hoogte van werkput 1 vertoont een golvend karakter, waarbij het middendeel lager gelegen is dan de noord- en zuidzijde. Bij de aanleg van de put bleek dat de hoger gelegen delen enigszins afgetopt zijn voor egalisatie van het terrein. De hoogtes ten opzichte van het NAP van de

Afbeelding 2 Overzicht van de werkputten 1 en 2. Kaart: B. Schomaker.

Afbeelding 3 Bodemopbouw van het onderzoeksterrein. Foto: J.Y. Huis in 't Veld.

top van de A-horizont laten een maximaal hoogteverschil zien van 68 cm. Het perceel waarin werkput 2 aangelegd werd, is hoger gelegen dan het perceel waarin werkput 1 ligt. Naar het zuiden toe loopt het terrein iets af. In de noordelijke helft is het podzolprofiel grotendeels intact. In tegenstelling tot het perceel waarin put 1 zich bevindt, is het hogere deel van het perceel waarin put 2 ligt niet afgetopt. Ook hier is de podzol afgedekt met een venige laag met daarboven de bouwvoor. Het zuidelijke deel van deze werkput is meer verstoord, dit komt onder andere doordat de reeds genoemde sloot hier in het midden van de put lag.

3 Conclusies

Aangezien er geen archeologische resten zijn aangetroffen, kan er geen antwoord gegeven worden op de vooraf gestelde vraagstellingen. Er kan enkel geconcludeerd worden dat er op het opgegraven terrein geen menselijke activiteiten in de prehistorie hebben plaatsgevonden die waarneembare archeologische resten hebben achtergelaten. De aangetroffen scherven en de vuursteenafslag zijn niet te relateren aan archeologische sporen of een bewoningslaag. Er is eveneens geen duidelijke concentratie van materiaal aan te duiden. De vondst van één scherf uit de Late Bronstijd op het terrein betekent wel dat er in de directe omgeving van het onderzoeksterrein eventueel archeologische resten aangetroffen zouden kunnen worden. Geadviseerd wordt dan ook om bij toekomstig ingrijpen in de bodem op het betreffende terrein, aandacht te besteden aan eventuele archeologische vindplaatsen.

Literatuur

Ingenieursbureau Oranjewoud, 2003. *Rapport Inventariserend Archeologisch Onderzoek Ruwwatertransportleiding Nij Beets – Garijp*. s.l.